

Nr 49

Av herr Ohlin m. fl., om vissa åtgärder i syfte att bekämpa brottsligheten.

Sällan har den kriminalpolitiska situationen i Sverige varit föremål för en så intensiv debatt som under de senaste åren. Det intresse som i såväl politiska som andra sammanhang visats den starkt tilltagande brottsligheten är ett tydligt symptom på att läget uppfattas som mycket allvarligt, inte bara av vederbörande myndigheter och andra berörda utan av hela den allmänna opinionen.

Ett slående exempel på det intresse med vilket man i riksdagen omfattar frågan utgjorde den 10-timmarsdebatt som ägde rum under 1958 års höstriktdag med anledning av dels allmänna beredningsutskottets utlåtande över motioner angående åtgärder mot ungdomsbrottsligheten, dels det svar som statsministern lämnade på herr Heléns interpellation angående extraordinära åtgärder med anledning av det rådande läget inom kriminalvården.

Av statsministerns svar framgick, att regeringens bedömning av läget i stort sammanföll med interpellantens. Däremot syntes regeringen inte vara villig att företa de extraordinära åtgärder som interpellanten ansåg som nödvändiga för att man snabbt skulle kunna råda bot på t. ex. platsbristen vid våra ungdomsvårdsskolor, polisens underbemanning och domstolarnas mycket stora arbetsbalans etc.

Vi vill emellertid här ytterligare understryka det nödvändiga i att man från statsmakternas sida inte endast hänvisar till rådande statsfinansiella svårigheter eller att de aktuella åtgärderna är föremål för utredningar utan att man inför det nära nog katastrofartade läget vidtar nödvändiga åtgärder för att bli i stånd att genomföra redan beslutade reformer och i övrigt förordnar om de provisoriska åtgärder som situationen kräver. Samtidigt bör dock pågående utredningsarbeten påskyndas och en samordning av olika utredningar ske i erforderlig omfattning.

Varpå beror den tilltagande kriminaliteten?

Från många håll har det i debatten framhållits, att orsaken till den stigande kriminaliteten helt eller huvudsakligen skulle sammanhånga med utformningen av samhällets reaktionssystem. Man har därvid bl. a. pekat på tillämpningen av lagarna om villkorlig dom och åttelseftergift samt den i

övrigt enligt denna meningsriktning alltför milda behandling som straffade personer genomgår.

I ett remissvar med anledning av ett par under förra årets riksdag avgivna motioner, vari dessa åsikter framfördes, yttrade riksåklagaren bl. a. att kriminalpolitikens möjligheter att förebygga brott är mycket begränsade. Vidare framhöll RÅ, att de vågrörelser, som brottslighetskurvan utvisar, i högre grad är beroende av den fortskridande industrialiseringen och urbaniseringen, upplösningen av familjebanden och andra förändringar i samhällets sociala struktur än av reaktionssystemets utformning.

Därtill kommer, att det är mycket svårt att bedöma vårt nuvarande reaktionssystemets egentliga effekt, eftersom statsmakterna inte har lyckats ställa erforderliga personella och anstaltsmässiga resurser till förfogande för att systemet skulle kunna fungera på åsyftat sätt. »I själva verket är dessa brister så påtagliga», säger RÅ i sin skrivelse, »att det är svårt att göra någon rättvisande bedömning av det nuvarande reaktionssystemets roll i brottsbekämpandet.»

Vi saknar också den grundforskning som skulle kunna ge oss svar på hur samhällets nuvarande brottsbeivrande åtgärder inverkar på brottslingens framtida handlande och på medborgarnas reaktioner och inställning till brottslig verksamhet.

Vi har därigenom nödgats basera våra åtgärder på slutsatser och antaganden som inte varit vetenskapligt underbyggda. Inte heller har man systematiskt studerat verkningarna av reaktionssystemet eller kunnat pröva nya metoder i önskvärd omfattning.

Även om man anser att det nuvarande reaktionssystemet är riktigt i dess grundläggande drag kan man emellertid inte a priori utgå ifrån att vad som nu tillämpas i alla avseenden är det bästa.

Det har t. ex. visat sig, att de socialvårdande myndigheterna f. n. saknar de personella och andra resurser som skulle erfordras för att på åsyftat sätt omhänderta de unga lagöverträdare som av domstolarna överlämnas till dem för vård. I det läget kan det ifrågasättas huruvida ett upprepat beviljande av åtalseftergifter följda av en eller flera villkorliga domar har en för den brottslige gynnsam effekt. Att det ur allmänpreventiv synpunkt är mycket olyckligt, att den brottslige själv och hans omgivning bibringas den uppfattningen att samhällets reaktion kommer först sedan vederbörande ertappas för brott upprepade gånger synes i varje fall vara klart.

Avsikten med införandet av åtalseftergift var givetvis inte, att personer i de aktuella åldrarna skulle tillåtas att begå ett visst antal brott innan de bleve föremål för samhällsingripanden. Inte heller var avsikten att ersätta kriminalvård med barnvård.

Då emellertid nu de praktiska förutsättningarna saknas för upprätthållandet av denna princip och resurserna av allt att döma kommer att förbli

otillräckliga under ytterligare avsevärd tid, måste man enligt vår mening göra de anpassningar av reaktionssystemet som en sådan bristsituation kräver.

En åtgärd i den riktningen vore att under en övergångstid — i den mån verkningarna visar sig gynnsamma även i fortsättningen — begränsa institutet åtalseftergift till de fall där den brottslige i enlighet med av riksdagen uttalade principer blir föremål för skyddsuppfostran eller därmed jämförlig tillsyn. F. n. synes alltför ringa krav ställas på de åtgärder som kommer i fråga för den brottsliges tillrättaförande. Mycket torde emellertid kunna göras om familjevård i större utsträckning än nu begagnades även innan frågan om vederbörande intagning på ungdomsvårdsskola blir aktuell. Även andra former av enskilt anordnad tillsynsverksamhet bör utnyttjas. Erfarenheterna av användandet av sådan vård beträffande ungdomar som varit intagna på ungdomsvårdsskolor är enligt socialstyrelsen goda och synes ge vid handen, att denna vårdform även bör kunna begagnas i förebyggande syfte. Vår mening är sålunda inte att revidera tidigare principiella ställningstaganden utan att anpassa samhällets åtgärder efter det faktiska läget. Enligt vår uppfattning är det nämligen oförsvarligt, att samhället av brist på avsedda vårdresurser skulle efterge kravet på effektiva ingripanden mot ådagalagd kriminalitet.

Angelägenheten av ett effektivt brottsbekämpande ingripande från det allmännas sida synes f. n. vara så stort, att det även bör övervägas, att utan avvaktan på strafflagberedningens förslag i övrigt förverkliga den i betänkandet framförda tanken att kombinera villkorlig dom med böter, även om böter inte är stadgat för brottet i fråga, ävensom ett omedelbart förverkligande av beredningens förslag att för kort tid omhändertaga en villkorligt dömd, om han återfaller i brottsligt beteende. Detta förutsätter en omedelbar revision av lagen om villkorlig dom.

En kraftig förstärkning av de socialvårdande myndigheternas resurser är nödvändig

Samtidigt måste emellertid alla resurser sättas in för att åstadkomma en snar förbättring av socialvårdens resurser och i vissa avseenden en effektivisering av dess arbetsmetoder.

Ungdomsvårdsskolornas prekära läge har blivit ytterligare belyst genom ungdomsvårdsskolekommitténs nyligen avgivna betänkande med förslag till en långsiktig utbyggnad. Däremot medför de av kommittén föreslagna åtgärderna inte att organisationen kommer att undergå den snabba utbyggnad som med hänsyn till det rådande läget vore önskvärd. F. n. saknas omkring 200 platser för att det aktuella behovet skall bli tillgodosett. Kommittén föreslår en utbyggnad som 1961 skall ha tillfört organisationen ytterligare 160 platser. Enligt kommitténs egna beräkningar kommer emel-

lertid behovet av platser då att vara inte oväsentligt större än nu. Utbyggnadsplanen innebär således inte ens att man 1961 kommer att ha den tillgång på platser som erfordras.

Att detta utbyggnadsprogram är otillräckligt vitsordas av riksåklagaren som i remissvar till Kungl. Maj:t med anledning av kommitténs förslag framhåller, »att därest extraordinära åtgärder (utom de av kommittén föreslagna) icke snabbt vidtages katastrofläget kommer att ha förvärrats till sommaren, i stället för att förbättras».

Av statsverkspropositionen framgår, att ungdomsvårdsskolekommitténs sista betänkande är föremål för prövning hos Kungl. Maj:t och att proposition i ämnet kommer att föreläggas innevarande riksdag.

Vi vill emellertid redan nu peka på möjligheten att i rådande sysselsättningsläge låta igångsättande av projekterade ungdomsvårdsskolor, förbättringar och utbyggnad av de befintliga, anordnande av de föreslagna utredningsavdelningarna liksom de enligt vår mening nödvändiga provisoriska anläggningar, som bl. a. förts på tal av riksåklagaren, bli objekt för beredskapsarbeten. Därigenom borde det bli möjligt att färdigställa nödvändiga byggnadsarbeten tidigare än som planerats av kommittén.

Det är emellertid fördenskull också nödvändigt, att det aviserade förslaget förelägges riksdagen så snart som möjligt samt att de myndigheter som sedermera har att verkställa de beslut, som kan förväntas, eftersträvar att ge frågan prioritet.

Särskilt angeläget är det, att de föreslagna utredningsavdelningarna kommer till stånd snart.

Många av de på sistone starkt kritiserade — och ur korrigerande synpunkt säkert också mycket olyckliga — häktningarna av mycket unga lagöverträdare hade kunnat undvikas, om barnavårdsnämnderna haft dessa utredningsavdelningar till sitt förfogande.

Det är också väsentligt, att de som omhändertages i dessa utredningsavdelningar ställs under sådan kontroll att rymningar förhindras. Att barnavårdsnämnderna har befogenheter att förhindra rymning framgick tydligt av ett interpellationssvar som statsrådet Ulla Lindström avgav under höstrikdagen med anledning av en fråga i ämnet. Även strafflagberedningen och barnavårdskommittén har ansett att barnavårdsnämnderna har dessa befogenheter.

I övrigt torde frågan anstå till dess den utlovade propositionen förelägges riksdagen.

Polissituationen

Medan bristen på ungdomsvårdsskolor är en direkt följd av den tilltagande ungdomsbrottsligheten, så gäller detta inte i samma utsträckning beträffande poliskåren. Särskilt för storstädernas del borde polisen helt oav-

sett den ökande kriminaliteten i dag ha haft väsentligt större personella och materiella resurser. Härför talar t. ex. bilismens starka tillväxt, städernas snabba befolkningsökning och ökade geografiska utbredning.

De försummelse som skett på detta område måste nu snabbt rättas till. Polisen i våra storstäder, framför allt Stockholm, har för små resurser för att kunna klara den nuvarande kriminaliteten på tillfredsställande sätt. Den s. k. »upplärningsprocenten» som anger antalet under ett år uppklarade brott i förhållande till under samma år begångna brott är ett bra mått på polisens effektivitet. Denna siffra har för tillgreppsbroten för hela landet sjunkit med en tredjedel sedan 1950 och utgör för Stockholms vidkommande f. n. endast ca 9 %.

Man måste räkna med att en stark poliskår har en brottsförebyggande effekt, och det kan också på goda grunder antas att en för allmänheten märkbar underbemanning av polisen verkar i motsatt riktning. Det finns därför enligt vår mening all anledning att nu överbygga varje överkomligt hinder för att få till stånd en snabb lösning av polisfrågan.

Polisbötessystem

Frågan om införande av polisbötessystem har vid upprepade tillfällen varit aktuell. Bl. a. väcktes från vårt håll en motion till B-riksdagen 1958 med förslag rörande rapporteftergift, polisbötessystem, tillämpningen av stadgandet om frihet från straff vid ringa ovarsamhet i trafik, ävensom rörande strafföreläggande. Av första lagutskottets utlåtande B 13 1958 framgår att utskottet i vissa avseenden instämde i motionärens önskemål om effektiviseringar inom rättsvården. Utskottet fann sig dock inte kunna tillstyrka den begärda utredningen, eftersom man ansåg att frågan redan var under prövning på ansvarigt håll.

Utskottet avsåg därvid den prövning som frågan var föremål för hos polisverksamhetsutredningen. Inom denna har det visat sig att meningarna varit starkt delade i frågan, huruvida polisen bör erhålla rätt att förelägga böter. Enighet har emellertid förelegat så tillvida att det ansetts önskvärt med en förenkling av det nuvarande systemet för rapporteringen, med handläggningen av bötesförseelser. Det av utredningen införskaffade materialet har sammanställts i en PM, av vilken framgår att utredningen anser frågan vara av sådan betydelse att den bör närmare utredas. Denna PM överlämnades till chefen för inrikesdepartementet och har därefter tillställts justitiedepartementet.

Frågan har även varit föremål för statsdomstolsutredningens yttrande. Denna uttalade sig positivt till det väckta förslaget att ge polis befogenhet att upptaga böter vid vissa förseelser. Särskilt befogat skulle det vara ansåg utredningen, med ett sådant system vid bagatellartade förseelser av typ felparkeringar och liknande. Utredningen ansåg emellertid inte att frågan

borde ankomma på statsdomstolsutredningen, varför den återsände ärendet till justitiedepartementet, där det alltså f. n. ligger.

Ehuru vi anser att hela frågekomplexet rörande rapporteftergift, polisbötessystem o. s. v. snarast bör få en slutlig lösning, vill vi i detta sammanhang endast föreslå att förslag om införande av polisbötessystem vid felparkering snarast förelägges riksdagen. Bötesföreläggandet kunde göras mycket enkelt genom att polismannen anbringade ett inbetalningskort på bötesbeloppet på det felparkerade fordonet, varefter föraren endast hade att göra inbetalningen på postanstalt. Självfallet skulle dock den som önskar anföra besvär över föreläggandet beredas tillfälle härtill och ärendet i sådant fall handläggas enligt sedvanlig rättspraxis. Det är betänkligt att polisen i ett läge där samhällets brottsbeivrande åtgärder blir starkt efter-satta på grund av polisens underbemanning så mycket tid som nu är fallet måste ägnas åt felparkering och liknande bagatellartade förseelser. Utom att införandet av polisbötessystemet är väl motiverat enbart ur rationaliseringssynpunkt är det också en ur allmän rättssäkerhetssynpunkt angelägen reform, då den innebär att polis och rättsväsende får mer tid över att ägna den grövre brottsligheten.

»Kontrollgrupp Västerås»

Bristen på kännedom om det nuvarande reaktionssystemets verkan i syfte att förebygga och att återföra lagöverträdare till ett hederligt liv har påtalats i det föregående.

Detta är en avsevärd nackdel som försvårar den effektivisering och förnyelse av behandlingsmetoderna som systemet bör genomgå för att bli så ändamålsenligt som möjligt.

En möjlighet att utan större tidsutdräkt kunna studera hur ett system i »full tillämpning» fungerar och vilka resultat det ger kunde man dock få, om statsmakterna ställde de medel till förfogande som erfordras för att man inom ett begränsat område skulle kunna tillämpa hela raden av de förebyggande och beivrande åtgärder som systemet inrymmer.

Ett förslag i den riktningen framfördes på sin tid av den s. k. Ungdomsvårdskommittén men avsåg då endast förebyggande åtgärder. Som lämpligt område pekade kommittén på Västerås, som med sin karaktär av snabbt expanderande industristad och sitt relativt stora inslag av ungdom i befolkningen även skulle kunna ifrågakomma för här föreslaget syfte.

I försöket skulle ingå en planlig samordning mellan förebyggande åtgärder i form av t. ex. vidgat stöd till ungdomsföreningar och andra fritidssysselsättande organ. Den rättsvårdande verksamheten skulle ges gynnsamma arbetsformer. Specialutbildning av krafter inom poliskårerna för tjänstgöring bl. a. som kvarterspolis och ungdomspolis, inrättandet av en

särskild ungdomsavdelning inom rådhusrätten, anordnande av kvälls- och nattpatruller inom barnavården skulle verka i åsyftad riktning.

Övervakare skulle utbildas och utnyttjas på ett sådant sätt att den villkorliga domen bleve förenad med en effektiv tillsyn. Dessutom borde en central förmedling av fosterhem i och utanför staden organiseras upp och ett effektivt samarbete mellan skola och barnavårdsnämnd åstadkommas.

Domstolsväsendet och åklagarverksamheten

Såsom framgår av departementschefens redogörelse över andra huvudtiteln av statsverkspropositionen till årets riksdag, är arbetsläget inom domstolsväsendet alltjämt ansträngt, med stegrade arbetsbalanser och långa processtider som följd.

Vi har från vårt håll vid upprepade tillfällen krävt åtgärder i syfte att åstadkomma en bättre arbetsbalans inom domstols- och åklagarväsende för att ge dessa bättre möjligheter än nu att koncentrera sin verksamhet till den grövre brottsligheten.

Ehuru man inom de flesta berörda instanser varit överens om att läget för dessa organ f. n. är mycket besvärande, med bl. a. onormalt lång tid mellan brottets upptäckande och domen som följd, har man av olika skäl inte ansett sig kunna tillstyrka motionerna. Ett återkommande skäl har varit att de aktualiserade frågorna varit eller påståtts vara föremål för utredning.

Även om vi inser, att de reformförslag, som framkommit, måste bli föremål för beredning innan något slutligt ställningstagande kan göras, anser vi emellertid samtidigt, att läget inom rättsvården kräver mycket snabba åtgärder, om medborgarnas rättssäkerhet och rättsskydd inte skall äventyras.

Beslut om personalförstärkningar och konkreta förslag att avlasta domstolsväsendet från rutinarbete synes oundgängliga. Det är vidare angeläget, att det processuella förfarandet i vissa mål kan ske snabbare. Tyvärr blir det för närvarande ej sällan tämligen långa väntetider innan huvudförhandling kommer till stånd i brottmålen.

Särskilt då det gäller den relativt stora mängden erkända brott bör organisatoriska möjligheter finnas att åstadkomma ett snabbare processuellt förfarande. Genom en förstärkning av den dömande personalen bör det vara möjligt att bereda de erkända målen förtur vid behandling inom domstolen. Genom förslaget torde en så pass betydande avlastning kunna ske av arbetsbördan inom domstolen i övrigt, att en snabbare avarbetning och behandling av mål över hela linjen skulle bli möjlig.

Möjligheterna att ge förtur åt vissa mål bör av lagtekniska praktiska skäl begränsas för att reformen skall nå avsedd verkan. Det får tillkomma den

begärda snabbutredningen att föreslå lämplig avgränsning av de mål som skall bli föremål för förtursbehandling.

En lämplig sådan avgränsning av mål, som på föreslaget sätt skulle behandlas med förtur, synes vara att sådana erkända mål blir snabbt behandlade, där åklagaren hunnit slutföra förundersökningen och besluta om åtal på ett tidigt stadium. Erkända mål av komplicerad beskaffenhet bör över huvud taget inte få belasta förtursavdelningens verksamhet. Undantagas bör också mål av mycket grov karaktär, förslagsvis med straffminimum av 2 år. I de sistnämnda fallen finns nämligen i allmänhet inte något behov av förtur med hänsyn till att redan de gällande reglerna om tid för huvudförhandling mot häktad ger garantier för snabb behandling.

De rena bötesmålen torde icke heller behöva avgöras med den förtur som här föreslagits. En möjlig begränsning vore här att undanta sådana mål, som kan avgöras med strafföreläggande. I den mån snabbare behandling önskas av bagatellmålen bör i stället möjligheterna att utvidga strafföreläggandeförfarandet övervägas.

Om målet är av komplicerad beskaffenhet eller ej, bör åklagaren kunna bedöma. Skulle rätten i något fall ha annan uppfattning på denna punkt, äger den givetvis förordna om uppskov och handläggning i annan ordning.

I anslutning till brottmålen äger målsägande, som lidit skada av brottet, rätt att få skadeståndstalan prövad. I vissa fall kan detta komplicera handläggningen så, att förtursavdelningen ej bör svara för handläggningen. Också för dessa fall torde möjligheterna för avdelningen att meddela uppskov för handläggning i annan ordning medge den anpassning som är behövlig. Påpekas må ock möjligheterna att enligt processordning skilja skadeståndstalan från brottmålet i och för handläggning av skadeståndstalan i senare rättegång på civil väg.

Enligt gällande regler i rättegångsbalken (RB 45: 1) är det i princip rätten som utfärdar stämning, men lagen medger att domstolen i den omfattning som befinnes lämpligt delegerar till åklagaren att själv utfärda stämning i målet. Sådan delegering praktiseras i olika utsträckning av domstolarna. För att det här föreslagna systemet skall kunna fungera på avsett vis, måste man förutsätta att detta delegationsförfarande blir regel för de mål som skall handläggas av förtursavdelningarna. Vederbörande åklagare skulle sålunda i omedelbar anslutning till förundersökningens avslutande och företrädesvis medan den för brottet misstänkte fortfarande finns hos polisen fatta beslut i åtalsfrågan samt utfärda och delge delinkventen stämning med föreläggande att på utsatt tid inställa sig vid domstolen.

Visserligen är polisens och åklagarmyndighetens befogenhet att kvarhålla en för brott misstänkt person mycket begränsad av hänsyn till rättssäkerheten. Enligt rättegångsbalken (RB 23: 9) kan den misstänkte kvarhållas

för förhör upp till 6 timmar, eller om det är av synnerlig vikt ytterligare lika lång tid. Nytt förhör kan emellertid hållas följande dag under samma tidrymd. Om åklagaren meddelar beslut om anhållande, kan den misstänkte kvarhållas ytterligare intill utgången av dagen efter anhållningsbeslutet. Därefter måste den misstänkte frigges såframt intehäktning begäres.

Någon ändring av nu gällande regler om frihetsberövande torde dock inte behöva förutsättas för att systemet skall kunna fungera med avsedd effekt. Om personella resurser i form av biträdespersonal och tekniska hjälpmedel ställs till åklagarmyndighetens förfogande, bör förhör kunna hållas med den misstänkte och andra undersökningar av betydelse för målet kunna inhämtas inom den här berörda tidsfristen.

Under förutsättning att åklagaren på ett tidigt stadium inkopplats på ledningen av utredningsarbetet, bör åtalsbeslutet kunna fattas och stämning utfärdas och delges den misstänkte. I vissa fall torde åklagarens möjlighet att meddela reseförbud enligt RB 25: 1 och 3 med inställningsskyldighet hos åklagaren kunna kombineras med delgivning av stämning till den misstänkte, då han fullgör sin inställningsskyldighet.

Uppenbarligen ställs åklagarmyndigheten inför vissa praktiska svårigheter då det gäller att behandla ärendena på så sätt att vissa mål kan behandlas med förtur. För att underlätta polismyndighetens och åklagarens arbete bör det i detta sammanhang övervägas att beträffande erkända mål, som handlägges i här föreslagen ordning, som en arbetsbesparande åtgärd medge att förhørsprotokoll må inskränkas och en sammanfattning av avgivna utsagor tillåtas. Ett sådant förfarande är f. n. medgivet i fråga om mindre mål enligt RB 23: 21 och förundersökningskungörelsens § 24.

En betydande mängd brott erkännes tämligen snabbt av den åtalade, och åklagaren torde också i övriga fall på ett tidigt stadium kunna avgöra om en vidlyftig protokollföring är nödvändig eller inte. En begränsning av det utskrivna förundersökningsmaterialet bör därför kunna ske utan eftersättande av rättssäkerheten. Skulle målet t. ex. på framställning av försvararen komma att handläggas i annan ordning, bör det vara möjligt att upprätta ett vidlyftigare protokoll för återgivning av vad som förekommit vid förundersökningen med ledning av handupptagningar och memorialanteckningar.

Den redovisning av undersökningsmaterialet, som erfordras för att åklagaren skall kunna ta ställning till åtalsfrågan, kan säkerligen ske genom en koncentrerad sammanfattning av vad den åtalade och andra hörda personer uppgivit. De grundläggande uppgifterna för domstolens handläggning och den fortsatta processen skall framgå av åklagarens framställning i stämningen. Denna jämte åklagarens bevisuppgifter och de här berörda sammanfattningarna av relevanta utsagor i målet bör säkerligen vara till fyllest för den orientering i målet som domstolen kan behöva.

Den begränsning av förundersökningsprotokollets omfattning, som här föreslagits, torde kunna rekommenderas även för vissa kategorier av mål som inte på här föreslagen väg skall tagas med förtur. Detta gäller t. ex. trafikmålen, där en enklare utformning av avgivna utsagor bör innebära väsentliga arbetslättnader, utan att man fördenskull eftersätter rätts-säkerheten.

Dessa mål är av naturliga skäl sällan komplicerade, och den bevisföring som sålunda behöver göras inför domstolen kan säkerligen förberedas med ledning av stämningen och här berörda bevisuppgifter.

Systemet förutsätter också ett smärtfritt samarbete med de socialvårdande myndigheterna, särskilt då det gäller att skaffa fram erforderliga uppgifter för personundersökningen och andra uppgifter om den åtalade, då det ibland är nödvändigt att detta material finnes tillgängligt eller vid behov kan kompletteras omedelbart vid huvudförhandlingen.

Uppgifter om den tilltalade ur straffregistret och från pastorsämbetet lär utan större besvär kunna rekvireras per telefon, varvid registermyndigheten lämpligen bör åläggas att till domstolen inge skriftlig uppgift.

Det må i sammanhanget framhållas, att det inom loppet av en vecka bör vara möjligt att från andra domstolar införskaffa akter i mål där den tilltalade tidigare dömts. I den mån tillräckliga personuppgifter saknas i dessa handlingar, och sådana inte heller kan erhållas i fångvårdens behandlingsjournaler, i inhämtade yttranden från övervakare och skyddskonsulent eller i tidigare sinnesutlåtanden, måste domstolen i flertalet fall förorda om personundersökning.

I sådana fall kan måhända förtur ej ges, även om målet är klart och erkänt, utan målet får handläggas i vanlig ordning. Detta följer emellertid redan därav att målet då ej är färdigt för huvudförhandlingen.

Ehuru huvudsyftet med reformen är att åstadkomma en sådan ordning att samhällets reaktion kan följa snabbare på brottet, bör man inte bortse från de väsentliga fördelar som förslaget kan medföra också ur andra synpunkter. Särskilt skulle det vara en påtaglig fördel med en snabbare lagföring, då det gäller vittnesmål och annan bevisning som behövs. En minskad tidsutdräkt innebär nämligen att bevismaterialet genomsnittligt sett förbättras.

Reformen bör också leda till direkt arbetsbesparing i vissa avseenden. Sålunda torde åtskilligt dubbelarbete kunna undvikas, då man kommer ifrån förnyad inläsning av förundersökningsmaterial m. m. En bantning av förundersökningsprotokollen bör också frigöra viss personal, liksom visst arbete kommer att inskränkas vid delgivningsförfarandet. Viktigast är emellertid att en särskild handläggning av de erkända målen avlastar övriga avdelningar vid domstolen som därigenom snabbare kan ta itu med de komplicerade och svårdömda målen.

Den ur brottsbekämpningssynpunkt väsentligaste fördelen med uppnåendet av kortare väntetid mellan brott och dom är de individual- och allmänpreventiva effekterna. Med de nuvarande långa tidsintervaller mellan brottets begående och samhällets reaktion kan man inte komma ifrån att allmänheten lätt bibringas den uppfattningen, att samhället över huvud taget inte reagerar alls på många brott.

Den allvarliga individualpreventiva verkan av de långa väntetiderna vid domstolarna består framför allt däri, att personer som begått brott under en för dem kritisk period utsätts för påfrestningar, vilka icke sällan leder till fortsatt brottslighet med ökat socialt förfall och vagabonderande liv över huvud taget. Det är en allmän erfarenhet bland domare, att personer under väntan på lagföring begår nya brott, vilka troligen kunde ha undvikits, om samhällets reaktion målmedvetet satts in på ett tidigare stadium.

En reform i den här föreslagna riktningen skulle alltså främja den snabbhet i samhällets reaktion som är önskvärd ur såväl individualpreventiv som allmänpreventiv synpunkt, och reformen skulle komma såväl erkända som övriga brott till godo.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa,

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om erforderliga åtgärder i syfte att begränsa institutets åtalseftergift till de fall där en betryggande tillsyn i form av skydds-
uppfostran eller på annat sätt kan beredas den brotts-
lige;
2. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t i avvaktan på
strafflagberedningens förslag härom begär sådan änd-
ring i lagen om villkorlig dom,
 - a) att den av beredningen föreslagna kombinationen av
villkorlig dom med böter kan förverkligas,
 - b) att övervakningsdomstol i enlighet med beredningens
förslag får besluta om tagande i förvar under kortare
tid av en villkorligt dömd som under prövotiden åter-
fallit i brottslighet;
3. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer
om förslag till sådan ändring i RB att beivran av fel-
parkering kan ske genom omedelbart åläggande av böter
genom polisman eller polismyndighet;
4. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om
snabbutredning av förutsättningarna för genomförande
av den ovan föreslagna domstolsreformen syftande till
en snabbare domstolshandläggning av vissa brott samt
att förslag härom förelägges 1960 års riksdag;

5. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om snabbutredning av förutsättningarna för den försöksvisa förstärkningen av de kriminalpolitiska och socialvårdande institutionerna i en stad, förslagsvis Västerås, som ovan föreslagits.

Stockholm den 21 januari 1959

Bertil Ohlin

Wald. Svensson

O. Malmborg

Ragnhild Sandström

Sven Wedén

Sven Gustafson
i Göteborg

Henning Gustafsson
Skellefteå